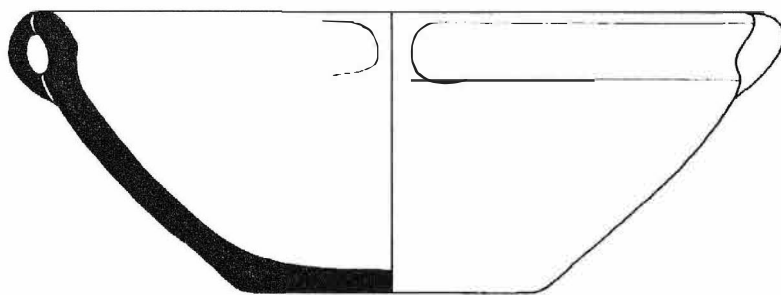

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1992

BRNO 1996

Mitglieder des Vereins für Heimatkunde am Museum Jesenice durchführten. Dabei barg man 2700 keramische Fragmente und an die 20 Gegenstände aus Eisen - alles Funde aus dem 15. Jhdt.

DALŠÍ ETAPA ZJIŠŤOVACÍHO VÝZKUMU V JAVORNÍKU - VSI (okr. Šumperk)

ZDENĚK BRACHTL, Okresní vlastivědné muzeum Šumperk - pracoviště Jeseník

Zjišťovací výzkum drobného opevněného sídla byl zahájen roku 1989 v návaznosti na provedený geofyzikální průzkum lokality v r. 1984. Čtvrtá výzkumná etapa navázala na předcházející rok plošným odkryvem sondami C 2/92 (4 x 4 m) a B 2/92 (6 x 4 m). Kulturní vrstva s uhlíky se nacházela místy až v hloubce 210 cm. Nejsložitější stratigrafická situace byla zaznamenána v sondě B 2/92, kde pod vrstvou zahliněného písku s kaménky bylo zjištěno souvrství propáleného jílů s uhlíkovými mezivrstvičkami. Nejvíce nálezů se nacházelo ve vrstvě těsně nad bází rostlého terénu. V sondě byla zjištěna kamenná destrukce, která částečně zasahuje do zatím neodkryté plochy. Podle závěrů svolané odborné komise lze vyslovit předběžnou hypotézu o existenci dřevěné věžové stavby, jejíž stěny byly v dolní části zajištěny většími kameny. Zjištěný žlábek by svědčil o trámovém základu. Nálezy zlomků keramiky (celkem 1100 kusů) prezentují všechny běžné druhy hrnčářských výrobků. Několika fragmenty je opět zastoupena světlá červeně malovaná keramika. Dna nádob nesou jen stopy podsýpky a v několika případech se podařilo rozpoznat zlomky hrnčářských značek. Zcela chybí polévané hrnčářské zboží. Získaný keramický materiál plně podporuje již dříve zjištěné údaje o dataci lokality v rozmezí od konce 13. století do poč. 15. století. Paleobotanický materiál byl předán k rozboru RNDr. E. OPRAVILOVI, CSc. do Opavy.

Fortsetzung der Versuchsgrabung in Javorník - Ves (Bez. Šumperk). Im Anschluß an die im J. 1984 erfolgte geophysikalische Untersuchung der Lokalität trat man 1989 an eine Suchgrabung an dem kleinen befestigten Sitz im Ort heran. Die im J. 1992 durchgeführte vierte Grabungsetappe knüpfte in Form zweier Suchschnitte - C 2/92 (4 x 4 m) und B 2/92 (6 x 4 m) - an die vorjährige an. Vorläufig darf man die Hypothese aussprechen, hier hätte ein aus Holz errichteter Turmbau existiert, dessen Wände im unteren Teil durch eine Verkleidungsmauer aus größeren Steinen abgesichert waren. Unter den 1100 geborgenen keramischen Fragmenten sind Töpfererzeugnisse aller Art vertreten, die vom Ende des 13. bis zum Beginn des 15. Jhdt. datiert werden.

LOKALIZACE A POVRCHOVÝ PRŮZKUM ZANIKLÉ STŘEDOVĚKÉ VSI VZNĚTÍN, K.Ú. HLUBOKÉ U KUNŠTÁTU (okr. Blansko)

JIŘÍ DOLEŽEL, Okresní museum Brno-venkov v Předklášteří

Zaniklá středověká ves Vznětín či Znětín na kunštátském panství (podle nejstarších deskových zápisů je správná prvá podoba jména, druhá se v písemných pramenech objevuje až po zániku vsi) byla dosud přibližně lokalizována do okolí Bedřichova u Lysic, do zalesněného prostoru s lučními enklávami směrem na severovýchod ke Kunicím (tak TENORA 1895, 328, 329, 331; 1903, 52; poněkud širěji pak např. HOSÁK 1933, 14; NEKUDA 1961, 118). V Bedřichově však živa lidová tradice zaniklý Vznětín umísťuje do okolí luční enklávy v lesní trati "Zněcká" či "Zněcko" přibližně 2,5 km SZ vsi, na rozhraní katastrů obcí Bedřichova, Černovic a Hlubokého. Tam také byly relikty ZSV Vznětín cíleným povrchovým průzkumem 17. července 1992 přesně lokalizovány a předběžně prozkoumány, ve dnech 10. a 13. listopadu 1992 byl uskutečněn podrobný povrchový průzkum celého

areálu zaniklé vsi a pořízen zčásti měřený náčrt půdorysné situace ZSV. ZSV Vznětín je situována při jihozápadním okraji jižního výběžku katastru obce Iluboké u Kunštátu, 2 200 m JZ jejího intravilánu, těsně při hranici s katastrem obce Černovice, v blízkosti luční enklávy v lesní trati "Zněcká" (LZ Kuřim, lesní správa Bedřichov, oddělení č. 221, porost A; ve starém dělení k r. 1972 polesí Bedřichov, oddělení č. 27, porostní skupina a 1, okrajově č. 26, porostní skupina b 2°). Na St. mapě 1:5 000 odvozené, listu Bystřice nad Pernštejnem 2-3 z r. 1987 je areál ZSV vymezen body od J a V okrajové sekční čáry vzdálenými 33:202, 9:238, 0:233, 5:185 a 18:182 mm.

Areál ZSV Vznětín o ploše asi 250 x 160 m zaujal závěr širšího a mělkého, středně se svažujícího potočního údolí těsně pod jeho pramennou pánví, ve vrcholové části geomorfologického okrsku Sýkořské hornatiny, vytvořeného ve směru SV-JZ v bitešských ortorulách série vnějších fylitů svratecké klenby, v nadmořské výšce 647-670 m (většina povrchově rozlišitelných objektů na severozápadní straně údolí ve výškovém rozmezí 649-658 m n.m.). Vydáté vodní zdroje vyvěrají přímo po stranách úžlabí potočního údolí, v zanedbatelných výškových a vzdálenostních relacích vůči jednotlivým objektům vsi (do 20-50 m). Je pravděpodobné, že ves byla někdy v prvních dvou třetinách 13. století vysazena jako obvyklý dvouřadý typ, s osídlením po obou stranách vodoteče, povrchový průzkum prokázal totiž nejstarší tvohou keramiku ve třech drobných porušeních na obou stranách údolí - u jihovýchodní strany jde o pás minimálně 60 m dlouhý v horní třetině areálu, u severozápadní strany o protilehlé místo pozdějšího objektu č. 3, tedy o plochu minimálně 60 x 100 m. Ve stabilní a konečné fázi existence vsi však bylo osídlení redukováno na méně svažitou a výhodněji přímo k jihovýchodu až jihu orientovanou severozápadní stranu, zatímco svah v počátečním stádiu rovněž osazené jihovýchodní strany údolí pokryly 20-30 m široké pásy traťové plužiny se schodkovitými a terasovitými mezními pásy. Takto přeměněný sídelní typ dostal podobu jednořadé vsi, s usedlostmi do hloubky maximálně 50 m řazenými v délce asi 200 m v jediné řadě podél probíhající komunikace, s možným čtvrtkruhovým závěrem na severovýchodním konci řady. Povrchovým průzkumem bylo v řadě rozlišeno zatím 12 destruovaných obytných a hospodářských objektů jednotlivých usedlostí, většinou dobře uchovaných v konvexním reliéfu okolo 1 m, ojediněle 1,5-2 m vysokém, o půdoryse obdélníku či oválu o osách v rozmezí 9-18 x 6-14 m. Velmi často vysoký či výhradní podíl lomového kamene v destručích svědčí o jeho hojném užití v architektuře usedlostí, ověřovací vrypy ve vrcholech destruce téměř všech zjištěných objektů jinak poskytly vcelku jednotnou stratigrafii: pod 1-5 cm silnou humózní povrchovou vrstvou pokračovala do maximální hloubky vrypů 20 cm sivě hnědá, ojediněle černo-hnědá hlinitá vrstva s příměsí kamenů a hrudek do červena vypálené mazanice. V některých případech bylo možné sousedící objekty s přihlédnutím k dochovaným stopám ohradních zdí a teras přiřadit do skladby jednotlivých usedlostí (např. obj. č. 4 a 5, 7 a 8, zřejmě ve vztahu obytný trakt - komora či špýchar), celkový počet usedlostí ve vsi lze tak odhadnout číslu 6-9. Drobná povrchová porušení a vývraty poskytly vedle jednoho železného zlomku a většího kusu mazanice celkem 425 keramických fragmentů (z toho 56 okrajových a 99 ze zdobených výdutí, mnoho kusů pochází z několika rekonstruovatelných nádob). Jen malý díl ze souboru patří počátkům osídlení ve 13. století, absence okrajů a dekoru umožňuje tuto keramiku s vysokým podílem tuhy ve střepe jen rámcově přiřadit dvěma starším třetinám 13. věku. Naopak velmi početně je zastoupena hrnčina zánikového horizontu vsi, v obvyklé typové variabilitě (hrnky s uchem, hrnce, "loštické" zásobnicové hrnce, zvonovité poklice, trojnožky s vnitřní polevou). Typika okrajů a jen sporadický výskyt radélka ve výzdobě datují tuto skupinu, související tak jako poměrně hojná vypálená mazanice v destručích stavení snad s náhlým a násilným zánikem vsi, do období před nebo kolem poloviny 15. století.

Ves, vysazená ve 13. století pány rodu erbu křídla a nesoucí jméno pro rod charakteristické, je v rámci lomnického panství uváděna poprvé až r. 1390, kdy ji celou držel Jan z Lomnice a zapsal na ní věno své ženě (ZDB VII, č. 852). Už po dvou letech ale Jan věnné podíly ze Vznětína převedl na jiné majetky a ves spolu s částí Bedřichova a Kunčinou Vš vložil Pročkoví z Kunštátu a z Lysic k lysickému dominiu (ZDB VII, č. 1002, 1059). K zániku vsi před polovinou 15. věku mohly přispět válečné akce proti Kunštátům za vleklých domácích rozbrojů, např. akce Beneše a Vaňka Černožských z Boskovic proti hradu Kunštátu na konci 30. a počátku 40. let (Neumann 1930, 114, č. 70), nebo možný zábor lysického statku Heralta z Kunštátu Albrechtem Rakouským a jeho

postoupení Janovi z Lomnice ve 30. letech 15. století (ZDO X, č. 8 a 9; srov. HOSÁK 1970, 7-8). Ve výčtech osazených a zemskou berní platících vsí lysického allodu 2. poloviny 15. a počátku 16. století se již Vznětín neobjevuje (v l. 1476, 1514 a 1516 - ZDB XV, č. 16; SKUTIL 1970, 37; RADIMSKÝ 1957, 331) a je uveden jako již pustý poprvé až r. 1521 při prodeji panství Vilémovi z Pernštejna (ZDO XIX, č. 24; srov. ZDB XVI, č. 156 a AČ XVII, 272; další doklady o pustém Zněcku v l. 1523, 1525 a 1529 viz ZDO XIX, č. 67; XX, č. 13; XXII, č. 28). Buď v l. 1521 - 1523 nebo 1525 - 1529 využili Pernštejnové (Vilém či jeho syn Vojtěch) sloučené držby pustého Zněcka a sousedních Černovic (v držení Pernštejnů od r. 1496 - HOSÁK 1965, 26) a připojili před opětovným jeho prodejem celou západní část vznětínského území a pluziny právě k Černovicím - perňštejnský hraniční příkop, fixovaný hraničními kameny buď prostými nebo v podobě mramorových hranečnicků s tesanou zubří hlavou a písmeny "D" (ominium) a "P" (ernstein) běží ve vzdálenosti jen 10 m na severozápad od stavení zaniklé vsi, v jejím dolním konci se pak přímo dotýká zadních okapových stran stavení. Jestliže vlastní areál zaniklého Vznětína tak přece jen zůstal u lysického dominia, jeho pluzina, zachovaná zaniklá možná v úplnosti v okolním lesním komplexu, byla rozdělena mezi patrimonium perňštejnské (Černovice) a lysicko-kunštátské (Hluboké u Kunštátu, Bedřichov).

Literatura

HOSÁK, L.

- 1933: Dějiny Boskovska 2. Od počátku hnutí husitského do bitvy na Bílé hoře. Vlastivěda Boskovska VIII. Boskovice.
- 1965: Historický místopis okresu Blansko v období feudalismu. Blansko.
- 1970: Lysice ve svých nejstarších dějinách až do třicetileté války. In: Lysice ve středověku a v raném novověku. Lysice, 3-12.

NEKUDA, V.

- 1961: Zaniklé osady na Moravě v období feudalismu. Brno.

NEUMANN, A.

- 1930: Nové prameny k dějinám husitství na Moravě. Olomouc.

RADIMSKÝ, J.

- 1957: Berňová registra moravská z první poloviny 16. století, III. část. Časopis Matice moravské LXXVI, 288-383.

SKUTIL, JAN

- 1970: Edice česky psaných lysických listin. In: Lysice ve středověku a raném novověku. Lysice, 36-55.

TENORA, J.

- 1895: Zaniklé osady v okrese Kunštátském a Bystřickém nad Pernštýnem. Časopis Matice moravské XIX, 328-334.
- 1903: Vlastivěda moravská II. Místopis. Kunštátský okres. Brno.

Suchgrabung auf der Mittelalterlichen Ortswüstung Vznětín, Katastralgelände Hluboké bei Kunštát (Bez. Blansko). In der Waldflur "Zněcká" (oder "Zněcko"), 2 km südwestlich von Hluboké b. Kunštát, wurde auf der bei Erkundung des Geländes lokalisierten mittelalterlichen Ortswüstung Vznětín eine Suchgrabung unternommen. In den J. 1390 und 1392 wird dieses Dorf als Teil des Gutes Lomnice genannt und im J. 1521 bereits als verödet erwähnt, nachdem es in den Besitz der Herrschaft Kunštát übergegangen war. Der im höchsten Teil des Sýkoř-Hügellandes, in 647-670 m. Seehöhe liegende Ort dürfte, einigen ältesten Funden nach, irgendwann im Verlaufe der ersten sechs Jahrzehnte des 13. Jhdts. entstanden sein. Es war anfangs anscheinend ein Doppelzeilendorf, gegründet am Ende eines Bachtals, wo einzelne, zu beiden Seiten des Baches erbaute Anwesen eine Gesamtfläche von wenigstens 60 x 100 m einnahmen. Die Besiedlung war aber die meiste Zeit hindurch bis zur Endphase des Dorfes auf nur 6-9 Gehöfte reduziert: die waren auf der nordwestlichen Seite des Tals auf einer etwa 200 m langen Linie verstreut, während die ursprünglich gleichfalls verbaute südöstliche Seite des Wasserlaufs nun als Flur genutzt wurde. Die Relikte einzelner Bauobjekte (Wohnbauten, Speicher, stellenweise auch Umfriedungsmauern) treten im Terrain plastisch hervor und sind vorläufig in 12 Fällen leicht erkennbar. Mächtige Destruktionen zeugen von einer ausgiebigen Verwendung von Steinen als Baumaterial. Den zahlreichen keramischen Funden aus den Brandschichten nach zu schließen, ist das Dorf wohl in den Landesfehden um die Mitte des 15. Jhdts. verwüstet.

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1992

Vydává:	Archeologický ústav AV ČR Brno Královopolská 147, 612 00 Brno
Odpovědný redaktor:	Dr. Jaroslav Tejral
Redakce:	Dr. Lumír Poláček, Marie Cimflová
Překlady:	Dr. Hochmanová-Vávrová
Jazykové úpravy:	Dr. Wolfgang Ender
Kresby:	autoři příspěvků
Na titulním listě:	keramická mísa z Otnic
Tisk:	Tiskárna Gloria, Rosice u Brna
Evidenční číslo:	ÚVTEI-73332
Vydáno jako rukopis:	450 kusů